

відмітною властивістю або з будь-яким елементом маркетингової активності.

Висновки та перспективи подальшого розвитку

У статті було розглянуто варіанти конкурентних стратегій з огляду на активність по відношенню до ключових конкурентів. Подальшої розробки вимагає питання формування системи стратегічного маркетинга на підприємствах та реалізації конкурентних стратегій для підвищення ефективності діяльності.

Поступове насичення багатьох товарних ринків в Україні при уповільненні темпів економічного зростання країни призводить до збільшення інтенсивності конкуренції. Експансія іноземних (і перш за все російських) компаній стає ще одним впливовим чинником. Все це вимагає нових підходів та більшої уваги до стратегічних маркетингових рішень, пошука нових шляхів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Джерела та література

1. Котлер Ф., Армстронг Г., Сондерс Дж., Вонг В. Основы маркетинга / Пер. с англ. – М., СПб., К.: Изд. дом «Вильямс», 1999. – 1152 с.
2. Россистер Дж. Р., Перси Л. Реклама и продвижение товаров. – СПб.: Питер, 2001. – 656 с.
3. Ламбен Жан-Жак. Менеджмент, ориентированный на рынок / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2004. – 800с.
4. Портер М. Международная конкуренция. – М.: Международные отношения, 1993. – 896с.
5. Рубрика *Автоклуб*. // Український діловий тижневик «Галицькі Контракти». – № 37. – 2005.
6. Віта Кравчук. ВF Goodrich зрікається «гумового» минулого // «Український діловий тижневик «Галицькі Контракти». – № 39. – 2003.
7. Business Week. – March, 25. – 1985
8. Кредит для всех. // Маркетинг и Реклама. – №5-6. – 2003 .

Донець Л.І., Прокопенко Є.Ю.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах трансформації економічних процесів в Україні актуальними є проблеми щодо пошуку нових джерел інвестування, зміни структури та збільшення обсягів ресурсів для забезпечення еколого-економічного управління. Саме завдяки вирішенню цих проблем можна не тільки досягти економічного успіху, а й закласти основу для формування позитивних довгострокових тенденцій розвитку національної економіки. Обмеженість інвестиційних ресурсів і нестабільне фінансування капітальних вкладень в покращання екологічного стану негативно позначаються на розвитку та стабілізації економіки держави.

Тому для об'єктивної діагностики даної проблеми і виявлення особливостей її рішення в країні, необхідним є проведення наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми дослідження питань, пов'язаних із залученням інвестицій з метою удосконалення еколого-економічної ситуації в країні висвітлені в наукових працях вчених Т. Авдеевої [1], І Карагодова [2], Є. Волошко [3], Б. Губського [4], Б. Порфір'єва [5], О.Дюканової [6]. Результати досліджень, проведених цими вченими свідчать про необхідність залучення інвестицій для вирішення еколого-економічних проблем. Разом з тим питання щодо розробки методичного інструментарію еколого-економічного управління викидами парникових газів в контексті положень Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та механізмів Кіотського протоколу потребує подальшого дослідження.

Мета проведеного дослідження полягає в розробці еколого-економічного інструментарію управління діяльністю промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Згідно Кіотському протоколу Україні дозволено в період з 2008 по 2012 роки не знижувати викиди парникових газів [7]. Це надає можливість нашій державі шляхом використання гнучких механізмів даного протоколу одержувати певні доходи на рівні підприємства, регіону і держави в цілому. Це пояснюється тим, що у відповідності до положень Рамкової конвенції ООН про зміну клімату країна може здійснювати зменшення викидів парникових газів не тільки на своїй батьківщині, а й у будь-якій іншій країні світу. Кіотським протоколом передбачено три механізми, які дозволяють країнам забезпечити виконання національних зобов'язань у найбільш ефективний спосіб: інвестиції з розвинутих країн до країн з перехідною економікою та країн, які розвиваються – шляхом Міжнародної торгівлі викидами та Спільного впровадження, а інвестиції з розвинутих країн та країн з перехідною економікою до країн, які розвиваються – шляхом механізму чистого розвитку [1, 28].

Одним з інструментів реалізації цих механізмів запропоновано використання природних ресурсів, зокрема лісонасаджень. Оскільки ліси є джерелом скорочення викидів парникових газів, то ці проекти можна розвивати аналогічно проектам спільного інвестування, коли іноземний інвестор вкладає кошти у впровадження очисних споруд на підприємствах іншої країни. Стосовно України слід відзначити, що вона має значні конкурентні переваги на міжнародному рівні, оскільки вартість скорочення викидів парникових газів в Україні складає 7 доларів на 1т¹, і є значно нижчою за аналогічні показники інших країн світу. Якщо ж розглядати це питання стосовно проектів скорочення викидів парникових газів шляхом насадження лісних масивів, то вартість скорочення викидів буде становити 1-2 долари на тону [8].

¹ За оцінками експертів Світового банку [9,5]

Ціна на квоти встановиться на рівні 5-20 доларів за тону².

Україна може залучати кошти іноземних інвесторів для насадження лісних масивів взамін на одержані квоти, або самостійно насаджувати лісні масиви а одержані квоти продавати на міжнародному рівні.

Оскільки вартість скорочення викидів у даному випадку є мінімальною, то Україні значно вигідніше скорочувати викиди самостійно, а квоти продавати. Крім того іноземні інвестиції доцільніше залучати у проекти спільного інвестування шляхом впровадження очисних споруд на підприємствах. Але у цьому випадку постає проблема фінансування насадження лісних масивів.

Результати проведеного в ході дослідження SWOT- аналізу іноземного інвестування у насадження лісних масивів (Таблиця 1) дозволили визначити сильні і слабкі сторони використання цього джерела фінансування запропонованого інструменту реалізації механізмів Кіотського протоколу, а також виявити можливості та загрози для країни в разі його використання.

Так при використанні іноземного інвестування у насадження лісних масивів сприяє створенню процесу відтворення лірної промисловості, а також дає можливість уникнути дефіциту деревини на ринку сировини.

Разом із тим, виникають загрози відтоку іноземного капіталу із проектів спільного впровадження на промислових підприємствах, а також посилення конкурентних переваг інших держав на світовому ринку торгівлі квотами на викиди парникового газу.

Іншим джерелом фінансування насадження лісних масивів є кошти національних інвесторів. Насадження лісного масиву призведе до покращення екологічного становища у країні тобто призведе до досягнення соціального ефекту з боку підприємства. В питаннях інвестування для вітчизняних підприємств екологічний напрямок не є пріоритетним, оскільки підприємству, крім досягнення соціального ефекту, необхідно як найменше відшкодування витрат які відбулися у процесі інвестування не кажучи вже про створення прибутку. Тому для того, щоб фінансування насадження лісних масивів відбулося за рахунок національного інвестора потрібні додаткові стимули.

Результати SWOT- аналізу іноземного інвестування у насадження лісних масивів дозволили визначити сильні та слабкі сторони його використання.

До сильних сторін слід віднести: сприяння стійкому розвитку як на міжнародному так і на національному рівнях; покращення екологічної ситуації у країні; зменшення радіаційного фону; створення бази для розвитку рекреаційного потенціалу; створення сировинної бази для розвитку деревообробної та целюлозно-паперової промисловості, а також косметичної та медичної індустрії.

До слабких сторін відноситься виникнення додаткових альтернатив використання ділянок для насадження лісних масивів, і, як наслідок, виникнення певних труднощів при розподілі земельних ділянок між вітчизняними виробниками та робітників агропромислового комплексу. Крім того, іноземне інвестування у насадження лісних масивів має певну цільову спрямованість, а саме: зменшення наслідків викидів парникових газів в атмосферу, тому ліс не може розглядатися як сировина для вітчизняної промисловості. Отже наявним стає зменшення обсягів вирубки лісу для розвитку деревообробної та целюлозно-паперової промисловості.

Для стимулювання підприємств, які утворюють найбільшу кількість квот на викиди парникових газів рекомендовано надавати їм в оренду на тимчасовій основі території для посадки лісу. Цей процес буде знаходитися під контролем держави через регіональні фонди з купівлі парникових газів. Тобто такі підприємства отримують від держави території для посадки лісних масивів на певний строк на контрактній основі за умови ведення природоохоронної діяльності. Для підприємств встановлюється фіксований обсяг зниження викидів парникових газів, якщо підприємство перевищує встановлену норму, то отримані квоти може продавати регіональним фондам за фіксованою ціною. У випадку якщо підприємство не виконує свою норму з викидів парникових газів, то регіональний фонд вилучає у даного підприємства територію і передає її у користування іншому підприємству, яке здійснює активну діяльність по скороченню викидів парникових газів. Підприємства, які зайняті у лісному комплексі, щомісячно здають звіти щодо викидів парникових газів регіональним фондам з купівлі парникових газів.

Згідно запропонованій схемі території для посадки лісу надаються лише підприємствам, які здійснюють найбільше скорочення викидів парникових газів. Для цього промисловим підприємствам необхідно активізувати роботу щодо побудови та реконструкції очисних споруд, які виділяють парникові гази. Утворені квоти можна буде продавати регіональним фондам, а у випадку перевищення встановленої норми з викидів надавати території для посадки лісу.

Отже основною формою економічної взаємодії держави та лісозаготівників має стати оренда, яка може здійснюватися двома шляхами.

Перший – задача в оренду лісопромисловцям власне лісових угідь. Лісопромисловець у такому випадку зобов'язується надати план по управлінню ділянки, що орендується. Держава, зі свого боку, має встановити граничні норми лісозаготовок на основі економічних та біологічних показників використання лісного фонду, а також регулювати лісозаготівельні роботи, зокрема виходячи із розмірів ділянки суцільної рубки, та щодо організації лісовідновлювальних коридорів.

Другий – задача в оренду не заліснених угідь для посадки лісу.

² За оцінками Німецької консультативної групи [9,5]

Враховуючи специфіку нашої держави слід відзначити наступне: завдяки родючим землям в нашій країні зростає багато цінних порід дерев – дуб та бук. Через сприятливий клімат середній річний приріст українського лісу складає 4 куб. м. деревини на 1 га (відповідає середньосвітовому показнику), а щорічно в цілому в країні виростає приблизно 40 млн. куб. м. деревини. Навіть якщо не враховувати заповідні ліси, то за оцінками спеціалістів, за рік виходить не менше 25 млн. куб. м товарної деревини. Тоді з урахуванням середньої вартості 1 куб. м. лісоматеріалів (300 грн.), щорічно в українських лісах «зростає» не менше \$ 1,5 млрд. [8, с.124].

Ще одним джерелом фінансування насадження лісних масивів можуть стати кредити міжнародних організацій. Так, наприклад, Європейський банк реконструкції та розвитку готовий виділяти 2-4,6 мільярди доларів на рік країнам з перехідною економікою для реалізації проєктів спільного інвестування, серед яких Україна займає одне із провідних місць [9, 5].

Таблиця 1. SWOT- аналіз іноземного інвестування у насадження лісних масивів (ПНЛМ)

	Можливості: 1. Створення процесу відтворення для лісної промисловості 2. Ліквідація дефіциту деревини на ринку сировини	Загрози: 1. Відтік іноземного капіталу із проєктів спільного впровадження на промислових підприємствах 2. Створення конкурентних переваг на світовому ринку торгівлі квотами на викиди
Сильні сторони 1. Сприяння стійкому розвитку як на міжнародному так і на національному рівнях 2. Покращення екологічної ситуації у країні 3. Зменшення радіаційного фону 4. Створення бази для розвитку рекреаційного потенціалу 5. Створення сировинної бази для розвитку деревообробної та целюлозно-паперової промисловості, а також косметичної та медичної індустрії	Сила і можливість ПНЛМ	Сила і загроза ПНЛМ
Слабкі сторони 1. Можливість альтернативного використання ділянок для насадження лісних масивів 2. Зменшення обсягів вирубки лісу для розвитку деревообробної та целюлозно-паперової промисловості,	Слабкість і можливість ПНЛМ	Слабкість і загроза ПНЛМ

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, підсумовуючи все вище викладене, можна зробити такі висновки.

Еколого-економічним інструментарієм управління діяльністю промислових підприємств запропоновано використання лісонасаджень для корегування квотами викидів парникових газів. Особливість розроблених пропозицій полягає в тому, що саме активізація діяльності промислових підприємств у цьому напрямку не тільки забезпечить соціальний ефект – покращання екологічного стану навколишнього середовища, а й матиме економічний ефект – доход від торгівлі квотами викидів парникових газів. При цьому такі галузі промисловості як деревообробна, меблева, целюлозно-паперова не мають можливості торгувати квотами, оскільки не можуть їх створювати на власних підприємствах.

Джерелами коштів для здійснення насадження лісного масиву з метою створення квоти на викиди парникових газів можуть бути: іноземні інвестиції, кошти національних інвесторів, кредити міжнародних організацій.

Подальшого дослідження потребують механізми взаємодії іноземних та національних інвесторів з приводу використання переваг Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

Джерела та література

1. Авдеева Т. Киотский протокол: за и против // Мировая экономика и международные отношения. – 2004. - № 11. – С. 88-98.
2. Карагодов І. Україна на шляху реалізації Киотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату // Наш край. – 2005. – № 3. – С. 1-2.
3. Волошко Е. Экономико-экологические проблемы инноваций и функционирование техносферы // Економіст. – 2004. – № 6. – С. 74-75.
4. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. – К.: Наук. думка, 1998.
5. Порфирьев Б. Экономические коллизии ратификации Киотского протокола // Российский экономический журнал. – 2004. – № 8. – С. 33-45.
6. Дюканова О. Гнучкі механізми Киотського протоколу як джерело коштів для структурно-інноваційної перебудови національної економіки // Економіст. – 2004. – № 8. – С. 28-31.
7. Киотский протокол к Конвенции об изменении климата // Секретариат Конвенции об изменении климата. – Бонн, 2000. – 33 с.

8. Волосецкая А. Дрова Украины. Спецвыпуск. Часть 1: [Развитие деревообрабатывающей промышленности Украины] // Бизнес. – 2005. – № 45. – С. 123-136.
9. Почему Киотский протокол выгоден Украине // Наш край. – 2005. – № 4. – С. 5.

Душков В.И.

РЫНОК НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ КАК ФАКТОР ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ

Актуальность. Современные социально-экономические преобразования, происходящие в мирохозяйственных связях, обусловлены наращиванием темпов научно-технического прогресса, формирующего предпосылки для активации инновационной деятельности. По мнению В.Безрукова и В.Новосельского, «в наступившем тысячелетии социально-экономические процессы будут испытывать все более усиливающееся влияние научно-технического прогресса» [1, с.6]. При этом И.Корнилова полагает, что «инновация превращается в главное средство выживания в условиях острой конкурентной борьбы» [2, с.50]. Следовательно, соглашаясь с этими авторами, можно подчеркнуть актуальность предлагаемого исследования, принимая во внимание нарастающую остроту конкурентной борьбы как на мировом, так на локальных и национальных рынках.

Однако анализ существующих научных публикаций, посвященных изучению инновационных процессов, демонстрирует недостаточность исследований относительно степени взаимного влияния роста объемов рынка научно-технической информации и темпов инновационного развития. Таким образом, именно эту проблему можно считать центральной для предлагаемой статьи.

Сформулированная проблема предполагает достижение конкретной цели исследования, которую можно определить следующим образом: выявить степень взаимозависимости и взаимного влияния объемов рынка научно-технической информации и инновационного развития. В свою очередь, поставленная цель предполагает решение таких задач:

- в общем виде рассмотреть суть и содержание инновации, как фактора повышения эффективности хозяйственно-экономической деятельности и системной составляющей инновационного процесса;
- проанализировать рынок научно-технической информации как одну из сфер обращения инновационных решений;
- выявить степень взаимного воздействия и влияния рынка научно-технической информации и инновационного процесса.

Изложение основного материала исследования. В начале предлагаемого исследования целесообразно определиться с основными терминами. Так, инновация в самом общем виде представляет собой «системное понятие, с помощью которого идея, изобретение в первый раз превращается в коммерческую реальность» [2, с.12], которая, с одной стороны, является процессом «связанных с введением ... новшества изменений в той сфере, в которой совершается его жизненный цикл» [3, с.87], а, с другой стороны, инновация рассматривается как «специфический инструмент предприимчивости, действие, предающее ресурсам новые возможности создания богатства» [4, с.39]. То есть, инновацию можно охарактеризовать как новую идею или изобретение, которое при внедрении его в какую-либо сферу хозяйственно-экономической деятельности приводит к повышению ее эффективности. Аналогичной позиции придерживается и И.Корнилова, полагая, что «инновация характеризует превращение изобретений в коммерческую реальность, выход продукта, технологии или услуг на рынок, предоставление ресурсам новых возможностей использования» [2, с.180]

Рынок научно-технической информации является вторым понятием, используемым нами в исследовании, и на наш взгляд, требующим пояснений. С нашей точки зрения, в своей сути рынок научно-технической информации представляет собой систему экономических отношений по поводу обмена (покупки и продажи) документацией, отражающей новые решения (патенты, лицензии и др.). Отметим, что этот термин тесно связан с категорией «научно-технический товар», которым можно считать продукт, обладающий определенными свойствами [2, с.19]:

- принципиально новый товар, удовлетворяющий ранее не удовлетворяющуюся потребность;
- товар принципиальной новизны по отношению к существующим;
- обновленный товар, обладающий улучшенными характеристиками, нежели традиционный, но принципиальной новизны не несет;
- товар новый для определенного рынка;
- товар, обладающий новизной в части функционального использования и применения в новых сферах жизнедеятельности.

Таким образом, рынок научно-технической продукции можно рассматривать как способ взаимодействия научно-технических возможностей и потребностей экономики.

Повышение роли потребителя на рынке в условиях постиндустриального этапа развития определяет первичность рассмотрения полезности научно-технической продукции. Внутренним качеством полезности научно-технической продукции является ее рыночная новизна. Она определяется как мера отличия научно-технической продукции по уровню удовлетворения потребностей потребителя от уже существующих видов продукции и услуг. Рыночная новизна опирается на научно-техническую, идентификация уровня которой на основе выяснения места последней в иерархии по видам инновационной деятельности закладывает методологию определения исходного потенциала ее конкурентоспособности. По уровню научно-технической новизны можно выделить следующие виды инноваций:

- революционные, результатом которых являются коренные изменения в производственной структуре,